

KAIP MOKINIAI VERTINA SAVO MOKYKLOS EMOCINĘ IR EDUKACINĘ APLINKĄ?

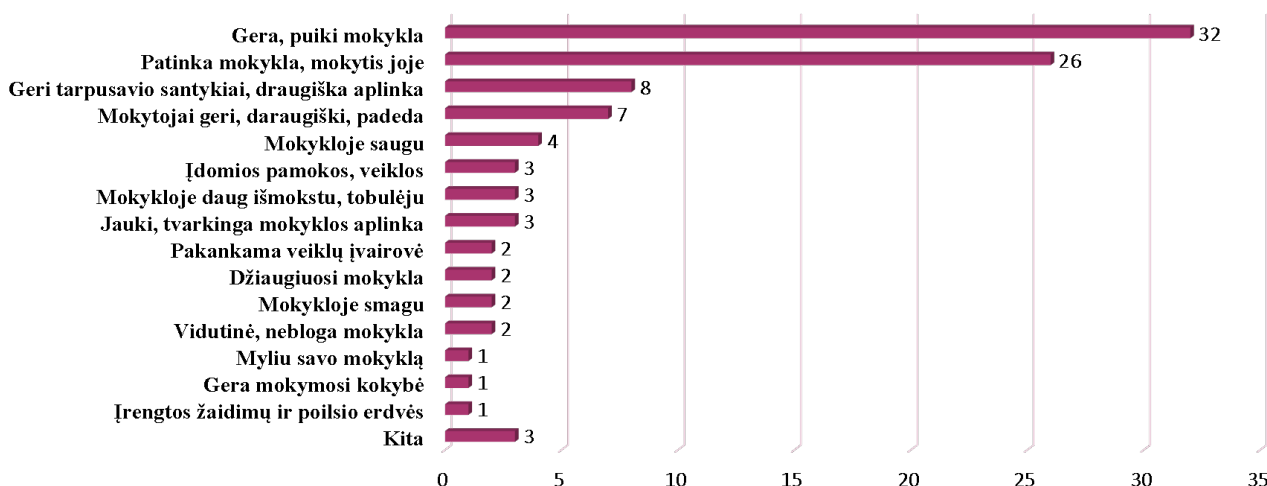
2019 m. I pusmetį išorinis rizikos vertinimo metu 46 bendrojo ugdymo mokyklose surinkti duomenys rodo, kad dauguma mokinių pozityviai vertina savo mokyklą ir gerai joje jaučiasi. Tačiau tėvų lūkestis – gerai mokykloje besijaučiantis kiekvienas mokinys, įdomiai ir šiuolaikiškai organizuojamas mokinių mokymas(is) nėra pateisintas. Dalis mokinių mokykloje nesijaučia gerai, nes patiria patyčias, nepagarbų, nedraugišką mokytojų, mokinių elgesį, mokiniams trūksta veiklų įvairovės, įdomių ir šiuolaikiškų pamokų, per mažai dėmesio ir pagalbos skiriama kiekvienam mokiniui.

VYRAUJA TEIGIAMA MOKINIŲ NUOMONĖ APIE SAVO MOKYKLĄ

Dauguma mokinių *pozityviai vertina savo mokyklą, teigdami, kad mokykla yra gera/puiki ir joje patinka mokytis* (žr. 1 pav.¹). Šie atsakymai atskleidžia *integravimosi į socialinį mokyklos kontekstą jausmą, motyvaciją dalyvauti mokyklos gyvenime ir gerą mokinių savijautą mokykloje*.

Išorinio rizikos vertinimo metu apklausoje dalyvavo 2144 mokiniai². Iš jų 54,7 proc. mokinių pateikė teigiamą nuomonę apie mokyklą, 31,3 proc. – neigiamą, 14 proc. – tiek teigiamą, tiek neigiamą. Mokiniai, kurie pateikė argumentų iliustruojančių, kodėl jiems patinka jų mokykla teigė, kad mokykloje vyrauja gera emocinė aplinka (geri tarpusavio santykiai, geri, draugiški mokytojai), mokykloje yra saugu, organizuojamos įdomios, įvairios veiklos ir kt. Dviejose nuomonėse iš šimto mokiniai džiaugiasi mokykla, teigia, kad mokykloje yra smagu (žr. 1 pav.).

1 pav. Teigiama mokinių nuomonė apie savo mokyklą (mokinių atsakymų dalis proc., N=1949)

Šie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad mokyklose vyrauja palanki bendravimui ir mokymuisi emocinė aplinka, vyksta daug įvairios ir prasmingos veiklos, o tai skatina mokinių pozityvias nuostatas vertinant mokyklą.

Paveikus ir prasmingas ugdymo(si) procesas turi būti lydimas gerų emocijų, nes teigiama mokymosi patirtis lemia geresnius mokymosi rezultatus. Jeigu mokymasis yra lydimas smalsumo, iššūkių, motyvacijos ir padrąsinimo, nuolat patiriama mokymosi sėkmė tuomet mokymosi procesai gali vykti sklandžiai. Be to mokiniai, kurie gerai jaučiasi mokykloje, patiria mažiau įtampos ir streso.

¹ Pateikti skaičiavimai nuo mokinių atsakymų dalies, nes dalis mokinių pateikė po kelias nuomones apie savo mokyklą. Klausimas, kuriame mokiniai pateikė nuomonę apie savo mokyklą, buvo atviras.

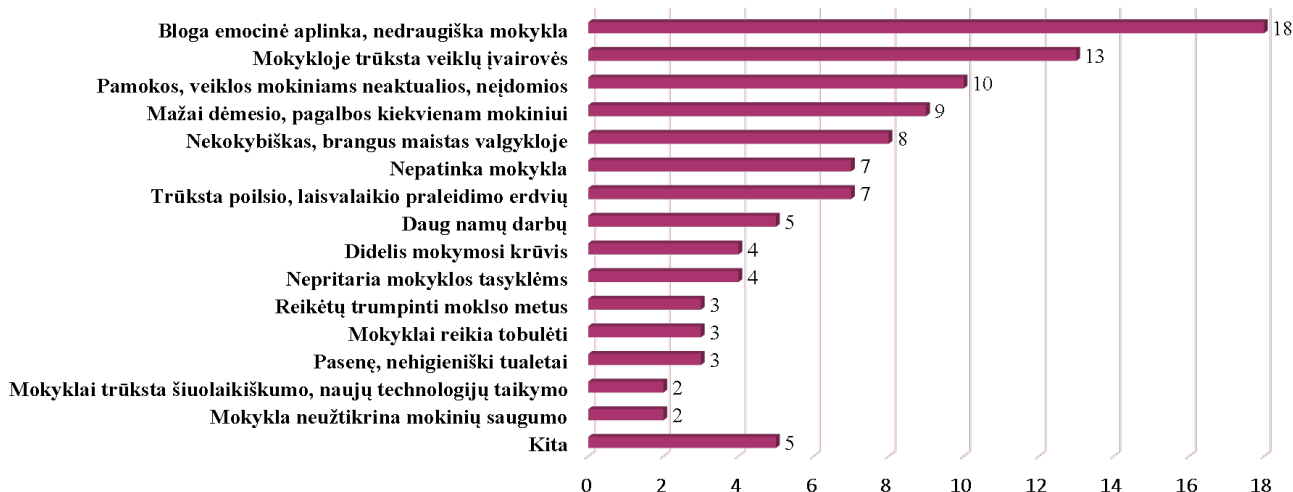
² Prieš išorinį rizikos vertinimą mokyklose buvo atliekama anoniminė mokinių, mokytojų ir mokinių tėvų apklausa.

KAIP MOKYKLA PATEISINA TĖVŲ LŪKESČIUS?

Tėvų nuomone, *gera mokykla yra saugi, joje vyrauja gera emocinė aplinka, dirba geri mokytojai, kurie veda įdomias, šiuolaikiškas pamokas, mokytojai ir vadovai atvirai bendrauja su tėvais, mokyklos vadovai yra iniciatyvūs, besirūpinantys mokykla*. Šias tendencijas atskleidžia 2018 m. atliktas tyrimas [Geros mokyklos samprata tėvų požiūriu](#).

Neigiamas nuomones apie mokyklą pateikusių daugumos mokinių požiūriu mokykloje vyrauja bloga emocinė aplinka, trūksta veiklų įvairovės, pamokos/veiklos mokymas neaktualios, neįdomios. Taip pat dalis mokinių teigė, kad skiriama *mažai dėmesio, pagalbos kiekvienam mokiniui*, jiems *nepatinka mokykla*, jie mokykloje nesijaučia saugūs, nepitaria mokyklos taisyklėms, o tai taip pat reiškia, kad mokiniai mokykloje nesijaučia gerai (žr. 2 pav.).

2 pav. Neigiama mokinių nuomonė apie savo mokyklą (mokinių atsakymų dalis proc., N=1122)

Panašias tendencija patvirtina ir papildomi nacionaliniai ir tarptautiniai tyrimai. 2018 m. Lietuvos moksleivių sąjungos inicijuotas tyrimas *Psichosocialinė aplinka mokykloje*³ kas ketvirtas mokinys mokykloje nesijaučia gerai. 85 proc. mokinių nežino arba yra tik girdėję apie savivaldybės pedagoginę psichologinę tarnybą, todėl galima daryti išvadas, jog trūksta ir savivaldybių įsitraukimo sprendžiant blogos mokinių savijautos mokykloje problemas.

Lietuvos mokinių Sveikatos ir gyvensenos (HBSC) 2018 metų tyrimas parodė, kad 33 proc. mokinių nejaučia tėvų paramos, 54,4 proc. – bendraklasių, o 56,6 proc. – mokytojų. Beveik 65 proc. mokinių nėra patenkinti mokykla – jų kasmet daugėja. 63,2 proc. tyrimo dalyvių jaučia didelį užimtumą, šis skaičius taip pat nuolat auga, prieš 4 metų jis nesiekė 45 proc. Berniukai mano, kad mažiau jaučia tėvų, o mergaitės – bendraklasių ir mokytojų paramos, berniukai skundžiasi, kad jiems nepatinka mokykla, mergaitės – kad per daug mokosi. Vyresni mokiniai su sunkumais susiduria dažniau. Spėjama, kad labiau pasiturinčių tėvų šeimose vaikams daromas didesnis spaudimas mokytis geriau. Tyrimai gana nuosekliai rodo, kad tie žmonės, kurie jaučia mažesnę socialinę paramą, pasižymi didesnėmis sveikatos – tiek fizinės, tiek psichologinės – problemomis, tokie jaunuoliai labiau linkę į rizikingą, agresyvią elgseną, prasčiau mokosi⁴.

Akivaizdu, kad mokykla tik iš dalies pateisina tėvų lūkesčius, nes dalis mokinių mokykloje nesijaučia emociškai saugūs. Ugdymo procesu nepatenkinti mokiniai nėra palaikomi ir motyvuojami mokytis įvairiomis, jų poreikius ir galimybes atitinkančiomis, pažintinius gebėjimus ir bendrąsias kompetencijas ugdančiomis formomis ir būdais.

³ [Psichosocialinė aplinka mokykloje. Mokytojų ir mokinių apklausa, 2018 m.](#)

⁴ [Švietimo naujienos. Lietuvos mokinių sveikatos ir gyvensenos pokyčiai, 2019 m.](#)

KUO PASIREIŠKIA BLOGA EMOCINĖ APLINKA?

Nepagarbus, nedraugiškas mokytojų elgesys ir vykstančios patyčios mokykloje dažniausiai mokinių minimos blogos emocinės aplinkos mokykloje priežastys.

Tėvų nuomone, vienas iš svarbiausių geros mokyklos bruožų – gera emocinė aplinka. Vertėtų prisiminti ir permąstyti kaip sekasi taikyti Pedagogų etikos kodekso (2018) principus (pagarbos; teisingumo; žmogaus teisių pripažinimo; atsakomybės; sąžiningumo; atidos ir solidarumo)

mokyklos praktikoje, su kokiais iššūkiais susiduria pedagogai ir kaip juos bendromis mokyklos bendruomenės pastangomis siekia įveikti.

Emocinė mokyklos aplinka ir gera mokinių savijauta turi įtakos ir jų pasiekimams: rečiau mokykloje patyčias patiriantys mokiniai pasiekia aukštesnius mokymosi rezultatus. Lietuvos mokinių Sveikatos ir gyvensenos (HBSC) 2018 metų tyrimas parodė, kad Lietuvoje kas ketvirtas mokinys vis dar patiria patyčias. PISA (2015) tyrimo duomenimis, daugiau kaip pusė Lietuvos mokinių patiria patyčias, trečdalis – jaučiasi pašaliniai mokykloje, 34 proc. – mokykloje jaučiasi tiesiog nejaukiai, ne savo vietoje (Švietimo kokybės žemėlapis, 2018). 2017 m. nacionalinių tyrimų duomenimis, mokyklose gerai besijaučiančių mokinių dalis savivaldybėse svyruoja nuo 42 iki 75 proc. Tik 66 proc. šalies mokyklų įgyvendina bent vieną patyčių, smurto ar kitą prevencinę programą, nors nuo 2017–2018 m. m. jas turėtų įgyvendinti visos mokyklos (Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla).

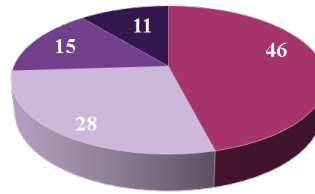
Seimas pritarė Sveikatos apsaugos ministerijos iniciatyvai 2020-uosius metus paskelbti Vaikų emocinės gerovės metais. Taip siekiama ne tik atkreipti visuomenės dėmesį į vaikų emocinės gerovės svarbą, bet ir sudaryti kuo palankesnes sąlygas jos kūrimui Lietuvoje, numatant ir įgyvendinant konkrečias priemones. Bendradarbiaujant sveikatos, švietimo, socialinių paslaugų ir kitiems sektoriams planuojama dėmesį skirti socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymui, psichologinės pagalbos prieinamumo mokyklose didinimui, saugumo internete stiprinimui ir kt.

Tiek išorinio, tiek kitų tyrimų duomenys atkreipia dėmesį į sėkmingam kiekvieno mokinio mokymuisi ir gerai savijautai mokykloje nepalankią emocinę ir edukacinę aplinką. Todėl mokykloms būtina ieškoti veiksmingų edukacinių priemonių mokyklos mikroklimatui gerinti ir ugdymo procesui tobulinti. Vertėtų daugiau dėmesio skirti prevencinių programų įgyvendinimui, kurios padeda ugdyti socialinius emocinius įgūdžius, stiprinti mokinių atsparumą neigiamai aplinkos įtakai, kurti brandžius tarpasmeninius santykius. Aktyvus mokinių mokymasis bus labiau skatinamas jeigu bus dažniau atsižvelgiama į individualius mokinių poreikius, įdomiai ir šiuolaikiškai organizuojamos pamokos, suteikiama mokymas veiklų pasirinkimo įvairovė, savalaikė pagalba ir dėmesys kiekvienam mokiniui, mokymasis įprasminamas per asmeninės pažangos refleksiją.

SVARBU: 2019 M. VERTINTOS 46 MOKYKLOS DALYVAUJA „KOKYBĖS KREPŠELIO“ PROJEKTE⁵, PO VERTINIMO RENGIA VEIKLOS TOBULINIMO PLANUS IR GAUS LĖŠŲ, KURIOS, TIKĖTINA, PADĖS KRYPTINGAI SIEKTI PAŽANGOS IR NUSIMATYTŲ REZULTATŲ.

Apžvalgą parengė:

3 pav. Bloga emocinė aplinka mokykloje (mokinių atsakymų dalis proc., N=200)

- Nepagarbus, nedraugiškas mokytojų elgesys su mokiniais
- Mokykloje vyksta patyčios
- Nedraugiški mokiniai
- Blogi tarpusavio santykiai, nedraugiška mokykla

⁵ Pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioriteto „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“ 09.2.1-ESFA-V-719 priemonę „Kokybės krepšelis“

Ginta Orintienė,

*Vertinimo skyrius
Stebėsenos ir vertinimo departamentas
Nacionalinė švietimo agentūra*